

Ekonomichna bezpeka [Economic security]. Kyiv: Znannia, 2009.

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

[Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>

"Metodyka rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy" [Methodology for calculating the level of economic security of Ukraine]. Ofitsiyni sait Ministerstva ekonomiky Ukrainy. http://www.me.gov.ua/control/uk/publish//article?art_id=97980&cat_id=38738

Muntian, V. I. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy* [Economic security of Ukraine]. Kyiv: KVITs, 1999.

"Statystychni biuletyn NBU" [Statistical bulletin of the NBU]. Ofitsiyni sait NBU. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674

Sukhorukov, A. I., and Ladiuk, O. D. *Finanova bezpeka derzhavy* [Financial security of the state]. Kyiv: TsUL, 2007.

Yermolenko, M. M. "Natsionalni ekonomichni interesy: realizatsiia i zakhyst" [National economic interests: realization and protection]. www.nam.kiev.ua

УДК 336.13.051

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ: ПРИРОДА ТА ВЛАСТИВОСТІ З ТОЧКИ ЗОРУ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ

© 2018 ГРАБЧУК О. М.

УДК 336.13.051

Грабчук О. М.

Фінансовий потенціал: природа та властивості з точки зору синергетичного підходу

Оновлення розуміння природи і структури фінансового потенціалу є актуальним з огляду на впровадження індетермістської парадигми наукового мислення в економічні дослідження. Метою статті є удосконалення теоретичних засад розуміння фінансового потенціалу у мінливих умовах економічного середовища. Методологічне підґрунтя дослідження сформоване методами абстрагування, аналізу та класифікації. Природу фінансового потенціалу пропонується розуміти як триєдину єдність «початок → здатність до дії → нереалізованість здатності до дії», де початком є сукупність сучасних ресурсів (фінансових ресурсів), їх перетворення означає залучення до відтворювальної системи суспільства. Фінансовий потенціал визначають як синергетичну систему із властивостями самоорганізації, саморефлексії, гетерархії, емерджентності, відкритості, багаторівневості, релятивізму, поєднання дисипативності й ентропійності у розвитку. Структурну організацію фінансового потенціалу складає єдність компонентної, функціональної, територіальної та організаційної структур. Розвиток потенціалу має циклічний характер з періодичною зміною закономірностей.

Ключові слова: фінансовий потенціал, властивості фінансового потенціалу, структура фінансового потенціалу, природа фінансового потенціалу.

Рис.: 1. **Бібл.:** 15.

Грабчук Оксана Миколаївна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: OGrabchuk@ui.ua

УДК 336.13.051

UDC 336.13.051

Грабчук О. М. Финансовый потенциал: природа и свойства с точки зрения синергетического подхода

Обновление понимания природы и структуры финансового потенциала является актуальным, учитывая внедрение индетерминистской парадигмы научного мышления в экономические исследования. Целью статьи является совершенствование теоретических основ понимания финансового потенциала в меняющихся условиях экономической среды. Методологические основы исследования представлены методами абстрагирования, анализа и классификации. Природу финансового потенциала предлагается понимать как триединство «начало → способность к действию → нереализованность способности к действию», где началом является совокупность современных ресурсов (финансовых ресурсов), а их преобразование означает вовлечение в воспроизводственную систему общества. Финансовый потенциал определяют как синергетическую систему со свойствами самоорганизации, саморефлексии, гетерархии, эмерджентности, открытости, многоуровневости, релятивизма, сочетание дисипативности и энтропийности в развитии. Структурную организацию финансового потенциала составляет единство компонентной, функциональной, территориальной и организационной структур. Развитие потенциала имеет циклический характер с периодическим изменением закономерностей.

Ключевые слова: финансовый потенциал, свойства финансового потенциала, структура финансового потенциала, природа финансового потенциала.

Рис.: 1. **Библ.:** 15.

Грабчук Оксана Николаевна – доктор экономических наук, доцент, заведующий кафедрой финансов, Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара (просп. Гагарина, 72, Днепр, 49000, Украина)

E-mail: OGrabchuk@ui.ua

Hrabchuk O. M.

The Financial Potential: Nature and Properties in Terms of Synergistic Approach

Renewal of understanding of nature and structure of financial potential is topical, considering the introduction of indeterministic paradigm of scientific thinking in economic researches. The article is aimed at improving the theoretical bases of understanding financial potential in the changing conditions of the economy environment. The methodological bases of the research are represented by methods of abstraction, analysis, and classification. The nature of financial potential is proposed to be understood as a trinity of «beginning → ability to action → unrealized ability to action», where the beginning is a set of current resources (financial resources), and their transformation does mean involvement in the reproductive system of society. Financial potential is defined as a synergistic system with the properties of self-organization, reflection, heterarchy, emergence, openness, multi-levels, relativism, a combination of dissipativity and entropicity in development. The structural organization of financial potential is the unity of component, functional, territorial, and organizational structures. The potential development is cyclical, with periodic changes in patterns.

Keywords: financial potential, properties of financial potential, structure of financial potential, nature of financial potential.

Fig.: 1. **Bibl.:** 15.

Hrabchuk Oksana M. – Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Finance, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49000, Ukraine)

E-mail: OGrabchuk@ui.ua

Однією із найбільш значущих перешкод висхідного розвитку економіки у кризовий та посткризовий періоди є недостатність джерел фінансування. Згорання реального сектора економіки, яке відбувається у період кризи, визначає зменшення виробництва доданої вартості, зменшення товарообігу, недостатність грошових коштів у всіх секторах економіки. Вимивання заощаджень призводить до тимчасової пролонгації надходження фінансових ресурсів. Водночас саме під час кризи закладаються підвалини майбутнього економічного зростання, що важливо стосовно стратегічного управління розвитком економіки України. Трансформація і зростання фінансового потенціалу економіки є невід'ємним елементом потенційного економічного зростання загалом. Однак слід враховувати, що сучасні економічні реалії обумовили контингентну зміну економічних закономірностей, що й визначає формування нових поглядів на природу та властивості фінансового потенціалу як об'єкта дослідження.

Фінансовий потенціал як об'єкт дослідження зустрічається у низці праць українських і зарубіжних науковців. Зокрема, теоретико-методологічне підґрунтя дослідження фінансового потенціалу сформоване науковими доробками В. Боронос, А. Бондаренко, А. Буряченко, О. Веретенникової, В. Григоренко [4], І. Карапейчик, Г. Кучер, О. Портної, В. Свірського, В. Федосова, С. Шумської та ін. Окрему увагу присвячено дослідженню аспектів прояву фінансового потенціалу, таких як, наприклад, концептуальні засади управління ним (Н. Демчишак, Б. Карпінський), управління фінансовим потенціалом інвестиційної діяльності (М. Крупка, Д. Демчишак, М. Кульчицький), взаємозв'язку фінансового потенціалу та соціального розвитку суспільства (О. Тулай) тощо. Але найбільша увага українських науковців спрямована на специфіку формування та реалізації фінансового потенціалу окремих суб'єктів господарювання (І. Булатова, П. Комарецька, Г. Корнійчук, В. Кунцевич, Т. Паєнтко, Р. Толпежніков, Д. Троць та ін.), адміністративно-територіальних утворень, територій (Г. Возняк, Ж. Голотова, М. Гончаренко, С. Зенченко, К. Іоненко, Є. Єрмакова, Т. Клименко, Н. Сабітова, В. Черкасов та ін.), важелям впливу на величину потенціалу (І. Чуницька). Менш результативними є дослідження фінансового потенціалу економіки в умовах трансформаційної економіки, невизначеності, ризику, що властиве нині значній кількості національних економік. Тому актуальним є оновлення розуміння природи та структури фінансового потенціалу в умовах трансформації економічних закономірностей.

Виходячи з актуальності дослідження і наявного доробку стосовно розуміння сутності та структури фінансового потенціалу метою дослідження є удосконалення теоретичних засад розуміння фінансового потенціалу у змінних умовах економічного середовища. Об'єктом дослідження є загальні закономірності існування та розвитку фінансового потенціалу як онтологічно існуючого явища континуального економічного простору. Методологічне підґрунтя дослідження сформовано методами абстрагування (характеристика природи фінансового потенціалу як складно організованої

системи), аналізу (виокремлення властивостей фінансового потенціалу) та класифікації (класифікація структур фінансового потенціалу).

У дослідженнях фінансового потенціалу спостерігаються суперечності у розумінні самої його сутності. Так, О. В. Портна вирізняє шість аспектів прояву сутності фінансового потенціалу: як функціональне забезпечення розвитку економіки, як сукупність елементів та інституцій, як організаційне та інструментальне забезпечення розподілу фінансових ресурсів, як змістове наповнення фінансових процесів, як систему фінансових взаємозв'язків та взаємовідносин, як індикатор життєздатності та розвитку економіки [8, с. 206]. На існуванні кількох підходів у інтерпретації сутності фінансового потенціалу наголошує і Г. Кучер [6, с. 93], формулюючи власне визначення таким чином: «Фінансовий потенціал є системою, результатом та індикатором економічної діяльності як окремих суб'єктів, так і держави в цілому, що опосередковує фінансові відносини, пов'язані з формуванням та використанням доходів, прибутків, здійсненням витрат, формуванням і використанням бюджетних фондів, здійсненням та отриманням податкових платежів, відрахувань, виплат, функціонуванням цільових фондів грошових коштів, проведенням дивідендної, амортизаційної, процентної, кредитної політики тощо» [6, с. 100]. Г. Боронос визначає фінансовий потенціал як сукупність фінансових ресурсів території і фінансову спроможність території до акумулювання та генерування цих ресурсів [1]. Ресурсний підхід у визначенні сутності фінансового потенціалу використовують О. Тулай [12, с. 81], В. Новік і А. Полчанов [8, с. 7], пов'язуючи обсяг існуючих фінансових ресурсів із можливостями їх використання. Інше визначення – стосовно фінансового потенціалу регіону – надає О. Сукач, який визначає його як «обсяг фінансових ресурсів, що є у розпорядженні місцевих органів влади та використовується для задоволення соціально-економічних потреб регіону» [10, с. 45], тим самим суттєво обмежуючи його розуміння. Н. Демчишак вважає фінансовий потенціал аспектом потенціалу економічного [5, с. 196].

Недосконалість у розумінні фінансового потенціалу як економічної категорії полягають у розбіжності інтерпретацій вихідної категорії – потенціалу загалом. Потенціал (at potentio, лат.), перш за все, означає можливість, здатність, певний початок, який має силу, але не є реалізований [1]. Отож у розумінні потенціалу вирізняються аспекти: початку (певного явища, речі, ресурсу); здатності до дії та перетворення (така здатність є власною властивістю початку); нереалізованості здатності до дії (що визначає небуття наслідку дії). Тобто потенціал існує у своєму початку та не існує у своєму наслідку. Фінансовий потенціал, таким чином, може мати нюанси інтерпретації, пов'язані з фінансовим розумінням тільки початків, з фінансовим розумінням тільки наслідків, з одночасним фінансовим розумінням і початків, і наслідків. Найширше з можливих розумінь фінансового потенціалу включає в себе сприйняття як «початку» всієї сукупності ресурсів, що використовуються у відтворювальній системі суспіль-

ства, як «здатності до дії, перетворення» – здатності бути залученими до виробництва, як «нереалізованості існування» – можливості набувати у майбутньому форми фінансових ресурсів. Найвужче з розуміння природи фінансового потенціалу включає в себе сприйняття як «початку» сукупності фінансових ресурсів суспільства, як «здатності до дії, перетворення» – здатності бути залученими до фінансових відносин, як «нереалізованості існування» – можливості набувати у майбутньому також форми фінансових ресурсів.

Виходячи із розуміння поняття «потенціалу» фінансовий потенціал є складним багатокомпонентним утворенням, природа якого є одночасно експліцитною та імпліцитною, компоненти пов'язані між собою сукупністю субординаційно-координаційних зв'язків, перебувають у динамічному стані та розвиваються взаємоузгоджено із іншими компонентами економічного середовища. Інакше кажучи, фінансовий потенціал являє собою економічну систему (за властивостями систем, наведеними у А. Бузгаліна [2, с. 90–91]) та є відкритим (за характеристиками відкритих, квазі-відкритих, квазіізоляованих та ізоляованих систем, наведеними у С. Буравльова [3, с. 16]).

Як синергетична система фінансовий потенціал має властивості самоорганізації, саморефлексії, гетерархії, емерджентності, відкритості, багаторівневості, релятивізму, поєднання дисипативності й ентропійності у розвитку. Самоорганізація фінансового потенціалу означає, що взаємодії його компонентів виникають і розвиваються таким чином, що потенціал може досягти якісно нового стану і властивостей. Самоорганізація і саморозвиток фінансового потенціалу ґрунтуються на самоорганізації та саморозвитку економічної системи, яка їх формує та є, як це властиво для синергетичних систем, взаємно суперечливими процесами [6, с. 22–24]. Оскільки фінансовий потенціал відтворює сам себе (через циклічність економічних процесів), то він має властивість самореферентності. Ідентичність фінансового потенціалу у циклічних економічних процесах підтримується через операціональну замкнутість фінансових процесів [5, с. 98–99].

Структурна декомпозиція фінансового потенціалу для різних потенціалів дає суттєві відмінності у результатах. Залежно від конкретного змісту потенціалу між компонентами утворюються специфічні мережі зв'язків, отже, формування ієрархії у структурній організації потенціалу також має специфічний характер. У багатьох випадках ієрархія є змінною та багатоваріантною. Тому ієрархічно організована система фінансового потенціалу має ознаки гетерархичності й організаційної гетерогенності [7, с. 55].

Поєднання дисипативності та ентропійності у розвитку фінансового потенціалу означає одночасно, що дуалізм реалізації фінансового потенціалу визначає конструктивізм і деструктивізм у його наслідках. Інакше кажучи, не є доцільним максимізувати рівень реалізації фінансового потенціалу (це обумовлює зростання ентропії у фінансових процесах і збільшує їх невизначеність) чи величину фінансового потенціалу (без зрос-

тання рівня його реалізації – це обумовлює дисипацію фінансових процесів, їх згортання).

Способи виокремлення структури фінансового потенціалу в межах кожного підходу є досить різноманітними. Так, компонентну структуру фінансового потенціалу у праці [3, с. 34] деталізують за одиницями: фінансові ресурси бюджету, фінансові ресурси населення, фінансові ресурси підприємств, фінансові ресурси фінансово-кредитних установ, фінансові ресурси зовнішніх інвестицій. Інший спосіб виокремлення структури фінансового потенціалу [7, с. 206–207]: фінансові ресурси органів державного управління; фінансові ресурси органів місцевого самоврядування; фінансові ресурси господарюючих суб'єктів, фінансові ресурси населення; фінансові ресурси інших розпорядників; фінансові ресурси страхового ринку; фінансові ресурси фінансового ринку; вартість природних ресурсів; зовнішні надходження від трудових мігрантів; емісійні доходи; вартість людського капіталу держави; вартість культурного капіталу держави; ресурси, що обслуговують тіньову економіку; іноземна готівка поза банками. У праці [5, с. 200] структуру фінансового потенціалу розглядають у вертикальному (макрорівневий, мезорівневий і мікрорівневий потенціали) та горизонтальному (державні фінансові ресурси, фінансові ресурси суб'єктів господарювання, фінансові ресурси домогосподарств, фінансові ресурси суб'єктів фінансово-кредитної інфраструктури, іноземні фінансові ресурси) розрізах, визначаючи тим самим розуміння фінансового потенціалу як сукупності фінансових ресурсів, що є в економіці. Для фінансового потенціалу суб'єктів господарювання Г. Корнійчук [7, с. 75] виокремлює організаційну, економічну, ресурсну, інфраструктурну й інтелектуальну складові, окремі компоненти або не мають характеру ресурсу (що суперечить ресурсному підходу, який використано у праці), або не мають фінансового характеру. Найчастіше в окремих працях при виокремленні компонентів фінансового потенціалу спостерігається змішування різних класифікаційних ознак в отриманні класифікаційних груп одного рівня, що обумовлюється, крім іншого, складною експліцитно-імпліцитною природою потенціалу.

Знашої точки зору, структурна організація фінансового потенціалу з точки зору синергетичного підходу виявляє себе через внутрішньосистемні взаємодії і може бути формалізована через такі види структур:

- ✦ компонентну структуру, котра визначається через співвідношення джерел фінансових ресурсів;
- ✦ функціональну структуру, котра відображає співвідношення фінансових ресурсів за їх участю у відтворювальному процесі (має різновиди відповідно до рівнів розгляду відтворювального процесу);
- ✦ організаційну структуру, котра відображає співвідношення ресурсів за їх здатністю до самовідтворення та самоорганізації;

- ✦ територіальну структуру, в межах якої фінансові ресурси диференціюються за територіальною приналежністю.

Характеризуючи структуру фінансового потенціалу, слід враховувати, що окремі її елементи за своєю сутністю є незмінними, однак змінюється їх співвідно-

шення у взаємодіях, визначаючи контингентну зміну закономірностей розвитку потенціалу, рівня його реалізованості тощо.

Фінансовий потенціал як синергетична система має специфічний механізм впливу залучення до суспільного виробництва (рис. 1).

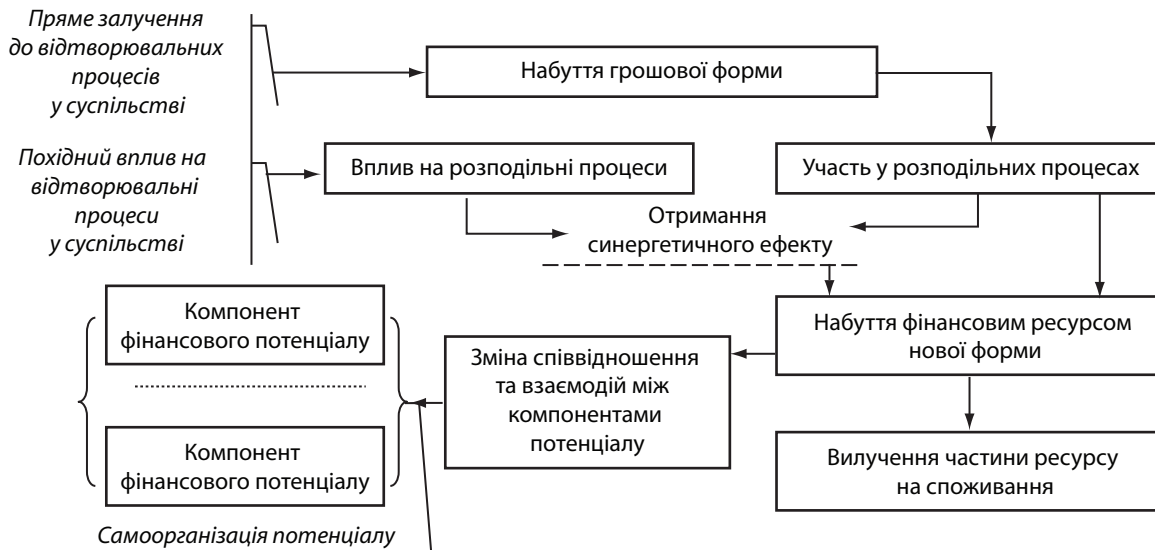

Рис. 1. Механізм залучення фінансового потенціалу до суспільного виробництва

Кожен компонент фінансового потенціалу у свій власний спосіб залучається до процесу суспільного виробництва. Це залучення може мати пряму або/ та похідну форми. У випадку прямого залучення вартість компонента фінансового потенціалу набуває грошової форми та генерує додану вартість, яка набуває грошової форми, що потім включається до розподільних процесів. У процесі розподілу додана вартість уречевлюється у новий фінансовий ресурс, частка якого спрямовується на споживання, капіталізується тощо, а частка включається у новому циклі до фінансового потенціалу. Оскільки форма нового фінансового ресурсу не визначена, то при завершенні циклу змінюється співвідношення компонентів у структурі потенціалу.

У випадку похідного впливу компонента потенціалу, вартість ресурсу не обов'язково набуває грошової форми, не залучається безпосередньо у процеси суспільного виробництва, однак спричинює суттєвий вплив на їх швидкість і результати перебігу. Тим самим створюються підвалини виникнення синергетичного ефекту й обсяг знову утвореного фінансового ресурсу суттєво відрізняється від такого обсягу без похідного впливу. Виникнення синергетичного ефекту, як і вилучення частини ресурсів на споживання, є основною причиною відкритості потенціалу. Зміни структурного співвідношення компонентів у потенціалі можуть бути (і, як правило, набувають) нової якості. У будь-якому випадку за кожного циклу обігу ресурсів у межах потенціалу змінюється система взаємодій між ними, а отже, змінюється ієрархія компонентів, виникає гетерархія. Це також є підставою для зміни рівня ентропії в межах потенціалу, що визначає спрямова-

ність процесів відновлення. Фінансовий потенціал як синергетична система набуває нової організації за кожного циклу обігу ресурсів, що відповідає його властивості самоорганізації, а участь у розподільних процесах визначає емерджентність. Таким чином, механізм залучення фінансового потенціалу до суспільного виробництва визначає його властивості як синергетичної системи.

ВИСНОВКИ

Фінансовий потенціал є складно організованою системою економічних ресурсів різного генезису, що в межах відтворювальної системи суспільства мають здатність до генерації фінансових ресурсів та підтримують їх самовідтворення. Як синергетична система фінансовий потенціал має відповідні властивості та здатний до самоорганізації в межах субординаційно-координаційних зв'язків його компонентів. Гетерархія організації фінансового потенціалу співвідноситься з його відкритістю та емерджентністю. Експліцитно-імпліцитна природа фінансового потенціалу обумовлює складність його декомпозиції та призводить до змішування класифікаційних ознак у єдиних системах класифікації складників. Можливими напрямками декомпозиції структурної організації фінансового потенціалу є виокремлення його компонентної, функціональної, організаційної структур, що може бути підставою використання системного та синергетичного підходів у методології досліджень. Управління розвитком фінансового потенціалу економіки має враховувати контингентність його структурної організації та властивості як складно організованого утворення та може бути предметом подальших розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Боронос В. Г.** Фінансовий потенціал території у державній фінансовій політиці: методологія і практика управління : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Суми, 2012. 434 с.
2. **Бугалин А. В., Колганов А. И.** Сравнительный анализ экономических систем: методология и теория (материалы спецкурса). *Вестник Московского университета. Сер. 6. «Экономика»*. 2002. № 3. Ч. 1. С. 94–113.
3. **Буравльов Є.** Сталий (низькоентропійний) розвиток: український вибір. *Вісник НАН України*. 2010. № 10. С. 12–23.
4. **Григоренко В. О.** Концепційний підхід до оцінки фінансового потенціалу території. *Young scientist*. 2016. № 7 (34). С. 33–37.
5. **Демчишак Н. Б., Горобець І. Ю.** Концептуалізація фінансового потенціалу в економіці держави. *Вісник НЛТУ*. 2013. Вип. 23. 10. С. 195–204.
6. **Князева Е. Н.** Конструктивистская эпистемология. *Философские науки*. 2010. № 11. С. 88–103.
7. **Корнійчук Г. В.** Структурні компоненти фінансового потенціалу агроформувань. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 11. С. 73–77.
8. **Кучер Г.** Фінансовий потенціал економічного розвитку: теоретичний аспект. *Вісник КНТЕУ*. 2014. № 4. С. 92–105.
9. **Новік В. В., Полчанов А. Ю.** Фінансовий потенціал як економічна категорія. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 17. С. 5–9.
10. **Основи стійкого розвитку : навч. посіб. / за заг. ред. Л. Г. Мельника.** Суми : Університет. кн., 2005. 654 с.
11. **Портна О. В.** Фінансовий потенціал України: проблеми та перспективи. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 205–208.
12. **Старк Д.** Гетерархия: неоднозначность активов и организация разнообразия в постсоциалистических странах. *Экономическая социология: новые подходы к институциональному и сетевому анализу*. 2001. Т. 2. № 2. С. 94–114.
13. **Сукач О. М.** Вплив фінансового потенціалу на інвестиційне забезпечення регіонального розвитку. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. № 1 (111). С. 44–48.
14. **Тулай О. І.** Фінансовий потенціал держави у стимулюванні сталого людського розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 2 (164). С. 79–86.
15. **Lewis C., Short C.** A Latin dictionary. Oxford : At the Clarendon Press, 1879. URL: https://en.wikisource.org/wiki/A_Latin_Dictionary

REFERENCES

Boronos, V. H. "Finansovyi potentsial terytorii u derzhavniy finansoviy politytsi: metodolohiia i praktyka upravlinnia" [Financial potential of the territory in the state financial policy: methodology

and practice of management]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.08*, 2012.

Buravlyov, Ye. "Stalyi (nyzkoentropiinyi) rozvytok: ukraïnskyi vybir" [Sustainable (low-entropy) development: Ukrainian choice]. *Visnyk NAN Ukrainy*, no. 10 (2010): 12-23.

Buzgalin, A. V., and Kolganov, A. I. "Srvnitelnyy analiz ekonomicheskikh sistem: metodologiya i teoriya (materialy spetskursa)" [Comparative analysis of economic systems: methodology and theory (materials of a special course)]. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Ser. 6 : Ekonomika* vol. 1, no. 3 (2002): 94-113.

Demchyschak, N. B., and Horobets, I. Yu. "Kontseptualizatsiia finansovoho potentsialu v ekonomitsi derzhavy" [Conceptualization of financial potential in the state economy]. *Visnyk NLTU*, no. 23.10 (2013): 195-204.

Hryhorenko, V. O. "Kontseptsiinyi pidkhid do otsinky finansovoho potentsialu terytorii" [Conceptual approach to assessing the financial potential of the territory]. *Young scientist*, no. 7 (34) (2016): 33-37.

Kniazeva, Ye. N. "Konstruktivistykaya epistemologiya" [Constructivist epistemology]. *Filosofskiyi nauki*, no. 11 (2010): 88-103.

Korniichuk, H. V. "Strukturni komponenty finansovoho potentsialu ahroformuvan" [Structural components of the financial potential of agroformations]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, no. 11 (2017): 73-77.

Kucher, H. "Finansovyi potentsial ekonomichnoho rozvytku: teoretychnyi aspekt" [Financial potential of economic development: theoretical aspect]. *Visnyk KNTEU*, no. 4 (2014): 92-105.

Lewis, C., and Short, C. "A Latin dictionary" https://en.wikisource.org/wiki/A_Latin_Dictionary

Novik, V. V., and Polchanov, A. Yu. "Finansovyi potentsial yak ekonomichna katehoriia" [Financial potential as an economic category]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 17 (2017): 5-9.

Osnovy stiikoho rozvytku [Basics of Sustainable Development]. Sumy: Universytet. kn., 2005.

Portna, O. V. "Finansovyi potentsial Ukrainy: problemy ta perspektyvy" [Financial potential of Ukraine: problems and perspectives]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2012): 205-208.

Stark, D. "Geterarkhiya: neodnoznachnost aktivov i organizatsiia raznobraziya v postsotsialisticheskikh stranakh" [Heterarchy: the ambiguity of assets and the organization of diversity in the post-socialist countries]. *Ekonomicheskaya sotsiologiya: novyye podkhody k institutsionalnomu i setevomu analizu* vol. 2, no. 2 (2001): 94-114.

Sukach, O. M. "Vplyv finansovoho potentsialu na investytsiine zabezpechennia rehionalnoho rozvytku" [Influence of financial potential on investment support of regional development]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 1 (111) (2015): 44-48.

Tulay, O. I. "Finansovyi potentsial derzhavy u stymulivanni staloho ljudskoho rozvytku" [The financial potential of the state in stimulating sustainable human development]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2 (164) (2015): 79-86.